

Το βαγόνι 7

Ήταν καλοκαίρι. Εκείνη τη νύχτα η Ειρήνη κοιμήθηκε αργά γιατί είχαν διακοπές. Είχε τελειώσει την τρίτη τάξη του ελληνικού σχολείου. Εκεί έμαθε να γράφει ελληνικά. Ήταν διαφορετικά από τα ρωμείικα που μιλούσαν στο χωριό. Το βράδυ όλα τα γειτονόπουλα είχαν μαζευτεί στην αυλή. Έκαναν παρακάθι. Ο παππούς Ανέστης έπαιζε λύρα και όλοι χόρευαν και τραγουδούσαν. Η Ειρήνη τραγουδούσε κι αυτή το αγαπημένο της τραγούδι τη Λεμόνα.

«Ανοίξτε! Ανοίξτε αμέσως!» Το χτύπημα στην πόρτα ήταν τόσο δυνατό που τα ξύλινα παντζούρια τρεμόπαιζαν. Η Ειρήνη ξύπνησε τρομαγμένη. Ήταν ακόμα σκοτάδι, μόλις ξημέρωνε. Δίπλα της η μικρή Μαρία άρχισε να κλαίει. Ο μπαμπάς σηκώθηκε ανήσυχος και πήγε να ανοίξει. Στην πόρτα ήταν δυο αξιωματικοί. Τους έδωσαν μία ώρα να μαζέψουν τα πράγματά τους. Θα τους πήγαιναν κάπου. Δεν είπαν πού. «Και το σπίτι μας; Τι θα γίνει με το σπίτι μας, με τα ζώα μας;» Η μητέρα έντυνε τη Μαρία που ούρλιαζε, μάζευε λίγα τρόφιμα, μάζευε ρούχα. Έραψε τις λίρες που είχαν φέρει από τον Πόντο στη φούστα της Ειρήνης. Ήταν η προίκα της από τη μάνα της, που έφεραν από τον Πόντο. Εκεί ο παππούς Ανέστης ήταν φουρνάρης. Έφτιαχνε το καλύτερο ψωμί στην Κερασούντα πριν τους διώξουν οι Τούρκοι. Αναγκάστηκαν να φύγουν για να γλυτώσουν τα κορίτσια τους και για να μην τουρκέψουν.

Με τους μπόγους και τις βαλίτσες στο χέρι η οικογένεια βγήκε στον δρόμο. Το χωριό ήταν γεμάτο στρατιώτες και χωριανούς που έτρεχαν πανικόβλητοι. Σε κάθε ρωμείικο σπίτι το ίδιο συνέβαινε. Ο κόσμος έβγαινε με τα παιδιά στην αγκαλιά, οι γυναίκες έκλαιγαν, οι άντρες προσπαθούσαν να καταλάβουν τι γινόταν. Κάποιοι θέλησαν να πάνε τα ζώα τους στο διπλανό ρωσικό χωριό για να τα πουλήσουν, όμως οι στρατιώτες δεν τους άφησαν. Τους έλεγαν να βιαστούν. Η Ειρήνη κοίταξε πίσω το σπίτι. Εκεί μέσα ήταν όλη τους η ζωή, όλα τα όνειρα για μια ζωή χωρίς διωγμό και εξορία.

Τους οδήγησαν στον σιδηροδρομικό σταθμό. Περιπατούσαν σε μια μεγάλη σειρά, όλο το χωριό, εκατοντάδες άνθρωποι. Παιδιά, γέροι, γυναίκες. Η μικρή Μαρία κουράστηκε κι ο μπαμπάς την πήρε στα χέρια. Ο ήλιος ανέβαινε και έκαιγε. Πολλοί δεν είχαν καν νερό.

Στον σταθμό τους περίμενε το τρένο με βαγόνια μακριά, ξύλινα, με ελάχιστα παράθυρα ψηλά. «Αυτά δεν είναι για ανθρώπους», φώναξε κάποιος. «Είναι για ζώα». Οι αξιωματικοί

τους έσπρωχναν μέσα με το ζόρι. Μπήκαν στο βαγόνι που είχε ξεβαμμένο, κιτρινωμένο τον αριθμό 7. Το βαγόνι γέμιζε, γέμιζε, γέμιζε. Πενήντα, εξήντα, εβδομήντα άνθρωποι. Δεν χωρούσαν. Δεν υπήρχαν καθίσματα, μόνο βρώμικο πάτωμα που μύριζε άχυρο και κοπριά. Η οικογένεια βρήκε μια γωνιά και κάθισε στο πάτωμα. Η Ειρήνη χώθηκε στην αγκαλιά του παππού και ακούμπησε το κεφάλι της στη λύρα που εκείνος έσφιγγε. Δίπλα τους μια γριούλα προσευχόταν σιγανά. «Πού μας πάνε;» ρωτούσε κάποιος. «Δεν ξέρουμε», απαντούσε άλλος. «Δεν μας είπαν τίποτα».

Τότε έγινε κάτι που έμεινε στη μνήμη της Ειρήνης για πάντα. «Μας πάνε στην Ελλάδα!» είπε κάποιος. «Άκουσα τους στρατιώτες. Μας στέλνουν στην Ελλάδα!» Η φήμη απλώθηκε σαν φωτιά. «Πάμε Ελλάδα! Πάμε στην πατρίδα!» Κάποιοι άρχισαν να τραγουδούν ποντιακά τραγούδια, άλλοι χειροκροτούσαν. Ένας άντρας σηκώθηκε και χόρευε μέσα στο στενό βαγόνι. «Πάμε Ελλάδα! Πάμε σπίτι μας!» Ο κόσμος γελούσε, έκλαιγε, χαίρονταν. Μετά από τόσα χρόνια επιτέλους η Ειρήνη θα έβλεπε την πατρίδα που άκουγε στις ιστορίες.

Ο παππούς Ανέστης δεν χαμογελούσε. Κοίταζε από μια σχισμή του βαγονιού. «Δεν πάμε νότια», ψιθύρισε στον μπαμπά. «Πάμε ανατολικά». Το τρένο προχωρούσε ρυθμικά. Η Ειρήνη δεν ήξερε πόσες μέρες πέρασαν. Ήταν όλες ίδιες. Ζέστη, δίψα, πείνα. Σταματούσαν που και που. Οι γυναίκες μάζευαν ό,τι έβρισκαν, μαγείρευαν γρήγορα σε πρόχειρες φωτιές, ταΐζανε τα παιδιά. Και πάλι μέσα.

Η ζέστη μέσα στα κλειστά βαγόνια ήταν αφόρητη. Το νερό λιγοστό και άπλυτο. Τα μικρά αρρώσταιναν. Η Μαρία ανέβασε πυρετό. Η μαμά την κρατούσε σφιχτά, τη δρόσιζε με λίγο νερό. Δεν έφτανε. Σε κάθε σταθμό έβγαζαν νεκρούς. Γέρους, μωρά, αρρώστους. Τους έθαβαν γρήγορα στην άκρη, χωρίς φέρετρα, χωρίς σταυρούς. Και το τρένο ξανάφευγε.

Η Ειρήνη δεν καταλάβαινε. «Μαμά, πού είναι η Ελλάδα;» ρωτούσε. «Γιατί δεν φτάσαμε ακόμα;» Η μαμά δεν απαντούσε. Την αγκάλιαζε σφιχτά. Μια μέρα το τρένο πέρασε ένα μεγάλο ποτάμι. Κάποιος φώναξε: «Ο Βόλγας! Πέρασαμε τον Βόλγα!» Οι φωνές σταμάτησαν. Ο Βόλγας ήταν ανατολικά. Πολύ ανατολικά. Όχι προς την Ελλάδα. Προς την Ασία. Κανείς δεν τραγούδησε πια. Κανείς δεν χόρεψε. Η ψευδαίσθηση είχε τελειώσει.

Όταν το τρένο έφτασε στο Καζακστάν, σε κάθε σταθμό έλυναν ένα βαγόνι και το άφηναν εκεί μαζί με τους ταλαίπωρους Έλληνες. Σε έναν από αυτούς τους σταθμούς, στην πόλη Κουρντάι,

σταμάτησε επιτέλους το βαγόνι της Ειρήνης. Το κορίτσι δεν πίστευε στα μάτια της. Εκεί που τους άφησαν δεν υπήρχε τίποτα. Μόνο γη, μια απέραντη, επίπεδη στέπα. Ο ορίζοντας έφτανε μέχρι το τέλος του κόσμου. Ούτε δέντρα, ούτε σπίτια, ούτε νερό. Μόνο χώμα και ουρανός. «Εδώ θα μείνουμε;» ρώτησε. Ο μπαμπάς δεν απάντησε. Κοίταζε την έρημη γη με απελπισία.

Από μακριά εμφανίστηκαν οι ντόπιοι. Κοίταζαν τους Έλληνες με φόβο. Όταν είδαν τα γερόντια και τα εξαθλιωμένα γυναικόπαιδα, κατάλαβαν ότι ήταν πρόσφυγες. Έφεραν νερό, φαγητό, γάλα για τα μωρά. Ό,τι είχαν, το μοιράστηκαν. Μέχρι να ορθοποδήσουν, μέχρι να στήσουν τα δικά τους σπίτια.

Τα χρόνια πέρασαν αργά στη στέπα. Οι Έλληνες έφτιαξαν ξανά τα σπιτικά τους. Δούλεψαν σκληρά στα εργοστάσια και στα βαμβάκια. Παρόλες τις δυσκολίες έμειναν πιστοί στην ταυτότητά τους. Στο Καζακστάν γεννήθηκε ο αδελφός της. Τον βάπτισαν μακριά από το χωριό, κρυφά. «Δε θα το συζητήσεις στο σχολείο», της είπε η μητέρα της. Η Ειρήνη δεν κατάλαβε γιατί. Μετά τον θάνατο του Στάλιν ήρθε η «αποκατάσταση» και μόνο τότε τους επέτρεψαν να φύγουν από το Καζακστάν.

Η Ειρήνη ήταν πια γυναίκα. Παντρεύτηκε, έκανε παιδιά. Ο άντρας της ήθελε να γυρίσουν στο Κουμπάν. Εκείνη αρνιόταν. Δεν ταξίδευε ποτέ. Τα σπίτια των Ελλήνων δεν ήταν πια δικά τους. Το χωριό είχε αλλάξει. Άλλοι έμεναν εκεί. Ο μόνος λόγος που θα έμπαινε σε τρένο ήταν να πάει στην Ελλάδα, στη γη που της υποσχέθηκαν όταν ήταν παιδί. Το κατάφερε πολλά χρόνια αργότερα, όταν διαλύθηκε η Σοβιετική Ένωση.

Το τρένο έφτασε στην Αθήνα χαράματα. Από το βαγόνι βγήκε αργά μια γιαγιά με γκριζα μαλλιά. Ήταν η Ειρήνη. Κρατούσε μια φθαρμένη θήκη με ποντιακή λύρα κάτω από το μπράτσο της. Στάθηκε στην άκρη της πλατφόρμας, κοίταξε το μάρμαρο και θέλησε να σκύψει να το φιλήσει. Δεν το τόλμησε, γιατί οι άνθρωποι δε θα καταλάβαιναν πώς είναι να λαχταράς την πατρίδα σου. Οι γύρω την κοιτούσαν σαν ξένη. «Από πού είστε;» τη ρώτησαν. «Από τη Ρωσία» απάντησε. «Α, είστε Ρωσίδα» της είπαν. Δεν ήταν Ρωσίδα. Ήταν Ελληνίδα, περήφανη Πόντια. Ένα αμάξι πέρασε με ανοιχτό ραδιόφωνο. Η φωνή του Καζαντζίδα πλημμύρισε τον αέρα: «Στα ξένα είμαι Έλληνας και στην Ελλάδα ξένος». Κι όμως, η πατρίδα δεν είναι τόπος, είναι η φωνή που δεν σβήνει.

Πηγές:

1. Βιβλίο Ιστορίας Γ΄ Λυκείου – Ενότητα «Έλληνες της διασποράς»
2. «Διδάσκοντας την Ιστορία του Πόντου» – Γεν. Γραμματεία Θρησκευμάτων ΥΠΑΙΘΑ & Έδρα Ποντιακών Σπουδών ΑΠΘ
3. Φωτιάδης Κωνσταντίνος, *Ο ελληνισμός της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης*, εκδ. Σταμούλης, Αθήνα 2003